

Biomassa of recreatie of water of hout of natuur...?

Scenariostudies moeten beheerders gaan helpen beheerbeslissingen te nemen

In februari hield de nieuwe bosbouw-hoogleraar Gert-Jan Nabuurs zijn inaugurele rede aan de universiteit van Wageningen. Hij gaat zich als hoogleraar bezig houden met scenariostudies voor duurzaam bosbeheer en bosbeleid in Europees verband. Het Vakblad Natuur Bos en Landschap vroeg hem naar de samenhang en de praktische toepassingsmogelijkheden van de te ontwikkelen kennis.

> In Europa wordt meer dan een derde van het landoppervlak ingenomen door bos. Bos speelt niet alleen een belangrijke rol in de kwaliteit van de leefomgeving voor mensen, planten en dieren, maar ook bij bijvoorbeeld de regulatie van de koolstof- en waterhuishouding, en uiteraard de productie van hout en steeds meer ook de biomassa. Gert-Jan Nabuurs is de nieuwe hoogleraar die al deze functies in samenhang wil gaan bestuderen, vooral met behulp van grootschalige scenariomodellen. Doordat deze modellen inzichtelijk maken wat de consequenties zijn van bepaalde keuzen, kunnen betere, meer strategische afwegingen worden gemaakt tussen de door bossen te leveren goederen en diensten.

Kiezen op basis van kennis

Nabuurs: "Ik merk dat veel beheerders eigenlijk niet weten hoe ze over de toekomst van hun eigen bos moeten oordelen. Er is steeds minder sprake van een langetermijnvisie. Er komt van alles op de boscijneren af. De wensen vanuit de maatschappij zijn divers, het beleid wisselt snel, er zijn allerlei mogelijkheden, maar er is geen zekerheid. Ik wil deze professionals handvaten bieden waarmee duidelijker wordt welke keuzen er zijn en wat de consequenties daarvan zijn." Nabuurs ziet die tools vooral voor een regio, een land en op Europese schaal functioneren. In de toekomst zouden we beschikking moeten kunnen hebben over dergelijke tools. "Voor beheersbeslissingen, maar zeker ook voor het vormgeven van beleid. In tegenstelling tot het landbouwbeleid, zijn de Europese lidstaten soeverein in het vormgeven van bossenbeleid. Het is belangrijk dat de benutting van de bosfuncties meer wordt geoptimaliseerd, passend bij de omstandigheden in de Europese regio's. Al was het alleen maar om als regio, land of werelddeel minder afhankelijk te zijn van import".

Om gegevens te kunnen gaan modelleren, is het eerst noodzakelijk om de juiste data te verkrijgen. Nabuurs vertelt: "Zeker op Europese schaal is dat heel moeilijk. De lidstaten hebben vaak verschillende methoden om bossen te inventariseren. Datasets van wetenschappelijke instituten sluiten

Gert-Jan Nabuurs

vaak niet op elkaar aan. Ook zijn niet alle landen (vooral buiten EU-verband) bereid gegevens over hun bosareaal en functievervulling met anderen te delen".

Natuurvisie

Hoe zit dat op nationale schaal? Weet Nederland wel wat ze precies wil van het bos en worden er daadwerkelijk strategische keuzen gemaakt tussen bijvoorbeeld het bos gebruiken als biomassaproductent (beleid voor duurzame energie), houtproducent (grondstoffenpolitiek), biodiversiteit (Natura 2000) of recreatieruimte? Nabuurs: "In de nieuwe Natuurvisie van het ministerie van Economische Zaken staat dat er een actieplan komt waarmee de bijdragen van het Nederlandse bos aan een groene economie wordt uitgewerkt. Je zou dit kunnen zien als een nieuw 'actieplan bos en hout'. Dat actieplan moet bijdragen aan een toekomstvisie op het Nederlandse bos. Ik verwacht dat daarin uitspraken worden gedaan over de combinatie van of de afweging tussen de verschillende ambities van de rijksoverheid. Dit vergt overleg tussen de diverse afdelingen van het ministerie. Nu zie je bijvoorbeeld dat er subsidies zijn voor het verwerken van biomassa in de bijstook in biomassa-centrales. Hier gaat steeds meer hout naar toe. Vaak gaat het om resthout, maar inmiddels ook hout dat voor andere functies had kunnen worden ingezet. Zo'n subsidie op

het gebruik van hout voor biomassa heeft direct forse consequenties voor beheer, transport en logistiek en bovendien voor overige vormen van verwerking van hout.”

Oud en hol

Maar, als we het hout uit het Nederlandse bos niet meer zouden benutten voor de opwekking van duurzame energie, dan heeft dat weer consequenties voor het Energieakkoord en voor de afhankelijkheid van andere energiebronnen. Nabuurs: “Grondstof wordt de komende jaren echt een probleem. We zullen op nationale of misschien dus Europese schaal een duidelijke keuze moeten maken of we van onze energie afhankelijk willen blijven van het buitenland, Rusland bijvoorbeeld, of dat we zo veel mogelijk onze eigen energie willen opwekken. Je ziet in Portugal en de Scandinavische landen overigens dat de houtverwerkende industrie daar zelf al veel meer strategische keuzes in maakt. Daar heeft de industrie geïnvesteerd in eigen bos om daarmee ook op langere termijn van grondstoffen verzekerd te zijn.”

Zoals het ministerie van Economische Zaken meer bewust een afweging tussen de verschillende bosfuncties moet maken, zo geldt dat ook voor provincies en gemeenten. Ook daar moeten volgens Nabuurs ambtenaren en bestuurders bepalen welke functies zij voor ‘hun’ bosgebie-

den zouden willen laten prevaleren. Als daarbij verschillen tussen regio's ontstaan, is dat goed. Dat zou in zijn visie recht doen aan de verschillen in bijvoorbeeld productiemogelijkheden (bodemsamenstelling) en recreatiedruk (mate van verstedelijking).

“Het is zaak dat dan ook het pakket aan beleidsinstrumenten wordt vormgegeven in overeenstemming met het beleid. De afgelopen tijd hebben we gezien dat veel bouseigenaren geen financiële middelen hadden voor verjonging. Veelal kozen ze op grond daarvan voor een natuurpakket in de SNL. Onderzoek laat zien dat dit er toe begint te leiden dat de Nederlandse bossen oud en hol beginnen te worden en dat de verjonging die er nog is, onvoldoende is om in de toekomst voldoende hout en dan ook nog van een goede kwaliteit te kunnen gaan oogsten. Als we vinden dat we zo veel mogelijk hout zo duurzaam mogelijk moeten produceren en benutten, dan is dit een risico. Ook leidt een massale overstap naar zo'n natuursubsidiepakket tot een steeds lagere houtoogst. We zouden in Nederland nu al – en ook in de toekomst – meer kunnen oogsten dan de zestig procent van de bijgroei die we nu benutten. Dat schept nieuwe mogelijkheden om minder te hoeven importeren en het biedt bouseigenaren de kans meer geld uit de markt te halen, waardoor ze minder hoeven te bouwen op subsidies”.

Gelderland en Overijssel

Terug naar de praktijk. De bosbeheerders die nu met de vraag zitten wat ze ‘morgen en overmorgen’ in hun bos zouden moeten doen of laten, wat hebben zij straks aan deze kennis en deze modellen? Nabuurs: “Ik denk dat er grote verschuivingen tussen Europese landen zullen gaan optreden. Er zal wel wat meer samenwerking komen, maar geen echt Europees beleid. Voorlopig blijft de markt voor de Nederlandse bosbeheerder daarom toch vooral ook een nationale markt. Net zo als je scenario's kunt maken op mondiale of Europese schaal, ben ik ook bezig met regionale scenario's voor Nederland. Het zogeheten ‘Simwood-model’ (Sustainable Innovative Mobilisation of Wood) kun je voor een regio gebruiken om samen met eigenaren van bos te bekijken in welke bossen welke samenstelling, leeftijdsverdeling en functievervulling wenselijk zijn. We voeren dit nu uit voor Gelderland en Overijssel. Het lukt al redelijk goed om ‘aan de knoppen draaien’ en dan te bekijken wat de gevolgen zijn als je een verandering ten opzichte van de huidige situatie zou aanbrengen”.

Eén van de veranderingen voor de toekomst is volgens Nabuurs dat beheerders, groot en klein, weer meer hout zullen gaan produceren en oogsten. “Door het geïntegreerd bosbeheer en door de keuze van natuurpakketten in de SNL weten veel beheerders niet meer voldoende over productie, oogst en verjonging. Dit is een gezamenlijke uitdaging voor beleid en uitvoering en vergt echt een blik op de toekomst die er anders uit ziet.” <

Marleen van den Ham en Geert van Duinhoven, redactie@vakbladnbl.nl

foto Guy Ackermans

Gert-Jan Nabuurs is (1 dag per week) buitengewoon hoogleraar European Forest Resources. Hij zal deze functie bekleden binnen de leerstoelgroep Bosecologie en Bosbeheer, onder leiding van Frits Mohren. Nabuurs richt zich vooral op Europese scenariostudies, onder andere in het kader van de bio-based economy. Gert-Jan Nabuurs is tevens (4 dagen per week) senior onderzoeker Europese bossen bij Alterra. Hij heeft diverse Europese onderzoeksprojecten geleid, is onderdirecteur geweest van het European Forest Institute in Finland van 2009-2012, is hoofdauteur geweest bij het IPCC en is nu tevens actief bij het UNECE Timber Committee. Hij adviseerde de Europese Commissie op het gebied van bosbeleid.